

*ANALIZA BRITANSKE KRŠITVE ŽENEVSKE
KONVENCIJE (1949) MED UPOROM MAU MAU V
KENJI OD LETA 1952 DO 1960*

ZGODOVINA

Raziskovalna naloga

Janja Kumin
4. LETNIK

Irena Česnik

2025
GIMNAZIJA BEŽIGRAD

Kazalo

<i>POVZETEK</i>	<i>1</i>
<i>SLOVARČEK MANJ ZNANIH POJMOV</i>	<i>2</i>
<i>UVOD</i>	<i>4</i>
<i>ZAČETEK UPORA IN VZROKI ZANJ</i>	<i>5</i>
<i>MAU MAU TEROR NA ZAČETKU UPORA – POKOLI CIVILISTOV</i>	<i>9</i>
<i>BRITANSKA KRŠITEV 13. ČLENA</i>	<i>10</i>
<i>ZAKLJUČEK</i>	<i>14</i>
<i>BIBLIOGRAFIJA</i>	<i>16</i>
<i>PRILOGE</i>	<i>19</i>
<i>ŽENEVSKA KONVENCIJA (1949)</i>	<i>19</i>
<i>ORIGINALI PREVEDENIH VIROV</i>	<i>20</i>
<i>Josiah Mwangi Kariuki</i>	<i>20</i>
<i>Arthur Jones</i>	<i>20</i>
<i>SLIKE</i>	<i>21</i>

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Povzetek

V raziskovalni nalogi je analizirano obdobje med leti 1952 in 1960, ko so britanske oblasti v Keniji vodile kazenska taborišča in dopustile stanje, v katerem je prišlo do kršitev Ženevske konvencije. Naloga skuša odgovoriti na vprašanje, v kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949. Uporabljeni in ovrednoteni so bili primarni in sekundarni viri, med njimi knjige zgodovinarjev Davida Andersona in Caroline Elkins, spomini jetnika Josiahja Mwangija Kariukija in zapisniki britanskega parlamenta. Naloga opisuje razmere, ki so privedle do upora Mau Mau, njegov potek ter odgovor britanskih in lokalnih oblasti. Med ukrepi za zaježitev upora je bilo tudi ustanavljanje kazenskih taborišč, kjer je prihajalo do mnogih kršitev: pretepanja in mučenja jetnikov, zlorab, pomanjkanja hrane in vode itd. Kršitev ni zakrivila ali ukazala britanska vlada, ampak je pri njih šlo za reakcijo priseljencev, ki so se bali upornikov Mau Mau, še posebej po njihovih nasilnih umorih priseljskih družin in posameznikov leta 1953. Tako se da zaključiti, da so poboji civilistov s strani upornikov Mau Mau bili tisti, ki so sprožili reakcijo priseljencev, za katero pa ni opravičila. Glavna krivda britanskih oblasti leži v njihovi neodzivnosti, ki je vodila v trpljenje na stotine Kikujev.

KLJUČNE BESEDE: upor Mau Mau, britanski kolonijalizem v Keniji, zaporna taborišča, kršitev Ženevske konvencije, civilne žrtve

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Slovarček manj znanih pojmov

Civilna straža (*Home Guard*) – prostovoljna, neplačana, oborožena milica, ki jo je bilo v 19. in 20. stoletju možno najti v večini britanskih kolonij. V Keniji je bila ustvarjena z namenom nudenja pomoči britanskim kolonijalnim silam pri ohranjanju miru in zatiranju uporov. Sprva je bila poznana pod imenom Lokalni prostovoljci za obrambo (*Local Defense Volunteers*).

Kenijska afriška skupnost, KAS (*Kenya African Union, KAU*) – politična organizacija, ustanovljena leta 1944, ki se je v Keniji zavzemala za pravice Afričanov, zemljiške reforme in neodvisnost Kenijcev od britanske nadoblasti.

Kolonijalni urad v Keniji – britanski administrativni urad, ki je v Keniji nadzoroval kolonijalno vlado, tamkajšnje zakone ter notranje in zunanje zadeve med leti 1901 in 1963 (leto kenijske osamosvojitve).

Kolonijalni urad v Londonu – britansko ministrstvo, odgovorno za administracijo in nadzor vseh britanskih kolonij, tamkajšnjih zakonov ter notranjih in zunanjih zadev, ki se je leta 1966 pridružilo uradu Skupnosti narodov (*Commonwealth office*).

Lojalisti (*Loyalists*) – Kenijci, ki v času upora Mau Mau niso podpirali upornikov. Britanci so jih imenovali lojalisti, kar je dajalo vtis, da so podpirali britansko oblast, kar je bilo daleč od resnice (*Al Jazeera English, 2022*).

Lokalni domorodni svet (*Local Native Council*) – veja oblasti, ki so jo sestavljali lokalni afriški vodje (pogovarji ali starešine). Njegove člane je izbrala kolonijalna oblast, zato da je lahko lažje nadzorovala afriške skupnosti.

Osrednja zveza Kikujev, OZK (*Kikuyu Central Association, KCA*) – politična organizacija, ustanovljena leta 1924, ki se je v Keniji zavzemala za pravice do ozemlja, ki je pred britansko kolonizacijo pripadal Kikujem, za politično zastopstvo Kenijcev in nasprotovala britanskim kolonijalnim zakonom.

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Plemenska policija (*Tribal Police*) – afriške policijske enote, ki so jih Britanci v Keniji rekrutirali zato, da so jim pomagale vzdrževati kolonijalne zakone in zatirati upore.

Zbirka nesistematiziranega arhivskega gradiva – zbirka neorganiziranih, založenih ali nepopolnih materialov (npr. dokumentov, pisem, posnetkov), ki niso bili primerno kategorizirani ali ohranjeni s klasičnim arhiviranjem.

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Uvod

Kenijsko ozemlje se nahaja na vzhodu afriškega kontinenta. Ko so leta 1498 do nje prispeli Portugalci, je mombaško pristanišče postalo pomembna postojanka na poti evropskih trgovcev, ki so potovali na vzhod (Embassy of the Republic of Kenya in Japan, b.d.). Portugalsko oblast so v 17. stoletju nadomestila Zanzibarci, ki so Keniji vladali do 19. stoletja. Takrat so nadzor nad ozemljem prevzeli Britanci (Wikipedia, 2025). Ko so se Kenijci začeli upirati britanski zatiralski oblasti, so se Britanci odzvali s silo in po koloniji vzpostavili zaporna taborišča, ki niso izpolnjevala zahtev mednarodnega prava – natančneje Ženevske konvencije podpisane leta 1949.

13. člen 1. dela Ženevske konvencije se nanaša na obravnavo vseh vojnih ujetnikov ne glede na dejanja, storjena med nemiri ali pred njimi (United Nations, 1949). Ta listina določa obvezne ukrepe, ki se jih morajo državni organi držati ob priporu osumljenih posameznikov, ter strogo prepoveduje kakršnakoli kazenska ali druga dejanja, ki bi lahko ogrožala dostojanstvo in osnovne človekove pravice ujetnikov (Wikipedia, 2025). Britanska vlada, ki je bila visoka pogodbenica Ženevske konvencije, je v kazenskih taboriščih v Keniji aktivno kršila mednarodno zakonodajo, saj v njej predpisane omejitve niso bile upoštevane.

Namen te naloge je raziskati možne vzroke za te britanske kršitve. Med razlogi za kršitve so verjetno najpomembnejši nasilje upornikov Mau Mau nad priseljenci ter ekonomski in politični interesi britanske kolonijalne in matične vlade. Na koncu bo sledila presoje, v kolikšni meri so posamezni dejavniki vplivali na omenjene kršitve. Zato lahko zastavimo sledeče raziskovalno vprašanje: **V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?**

Britanska vlada je zaradi neizogibnega propada imperija od štiridesetih do osemdesetih let prejšnjega stoletja (Livsey, 2023) v tajnosti vodila zbirke nesistematiziranega arhivskega gradiva, ki so jih pred kratkim odprli in ki so razkrile mnoge nove podatke o letih pred uporom in med njim. Ker so bili ti že uporabljeni in analizirani v sekundarnih virih, kot so knjige in akademski članki zgodovinarjev, ki so strokovnjaki na tem področju (med njimi David Anderson in Caroline Elkins) lahko raziskava temelji na sekundarnih virih. Prispevek se bo

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

---

poleg tega skliceval tudi na nekatere primarne vire, kot so spomini jetnikov in zapisniki britanskega parlamenta (Hansard), ki so nastali med obravnavami v petdesetih letih 20. stoletja.

Kaj so bili vzroki za začetek upora?

V drugi polovici 19. stoletja, v obdobju, ki je poznano tudi po kolonijalnem boju za osrednjo Afriko, imenovanem tekma za Afriko, so številne evropske sile uspele prevzeti nadzor nad afriškimi ozemlji, ki so jih takrat naseljevala domorodna afriška plemena. Tja je kolonijalne velesile, med drugimi Veliko Britanijo, Francijo in Belgijo, gnala želja po ekonomskih, političnih in strateških koristih ter ideali 19. stoletja. V tem času se je poleg številnih drugih čezmorskih ozemelj britanski imperij razširil tudi na vzhodni del afriške celine, v Kenijo. Na tem območju so takrat bivali pripadniki mnogih različnih plemen, kot so na primer Kikuji, Luhiji, Kambi, Louji, Kalendžini (Morgan, 2000) (Hribar & Turk, 2021) itd., ki jim je do tedaj vladal zanzibarski sultan. A kolonijalne sile se za dotedanje politične in socialne ureditve niso zmenile, kar je v 19. stoletju sprožilo nešteto konfliktov. Ti so se neprestano nadaljevali, zaradi česar so evropske države leta 1885 sklicale Berlinsko konferenco, na kateri so si razdelile afriška ozemlja v skladu s svojimi interesnimi območji. Ker pri tem niso upoštevali etničnih meja teh območij, je konferenca razdvojila plemenska ozemlja in povzročila notranje konflikte. Po letih bojevanja so leta 1901 oblast nad Kenijo pridobili Britanci, ki so tam ustanovili Kenijsko kolonijo in Kenijski protektorat, poznana pod imenoma Britanska Kenija ali Britanska Vzhodna Afrika (Wikipedia, 2024b).

Domorodna ljudstva so se na britanski prevzem oblasti odzvala različno: nekateri so njihov prihod sprejeli dobro, spet drugi pa z veliko mero nezaupanja (Edgerton, 1991). Kaj kmalu je nezaupanje domačinov prevladalo nad njihovo gostoljubnostjo, saj je britanska kolonijalna vlada svojo moč že uveljavljala z nasiljem. Razlog za nasilje je bila britanska želja po osvojitvi rodovitnega ozemlja v kenijskem centralnem višavju, kjer so do takrat živeli domorodci, med katerimi je bilo največ Kikujev.¹ Tako so se Britanci, ko so začeli širiti svoj vpliv proti notranjosti države, morali soočiti z močnim odporom ljudstev, ki svoje zemlje niso želeli zapustiti. Navkljub upiranju, pa se je razlaščenje zemlje nadaljevalo in Kenijcem povzročalo vedno večje tegobe (Brendon, 2008). Poglavitni problem je predstavljalo dejstvo, da je okoli

---

¹ Kikuyu-ji so najštevilčnejše domorodno pleme v Keniji.

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

---

tri tisoč evropskih kmetov kmalu posedovalo 12.000 kvadratnih milj obdelovalne zemlje, medtem ko je bilo več kot milijonu Kikujev dodeljenih le 2.000 kvadratnih milj (Brendon, 2008). V kombinaciji s posledično lakoto in izbruhom bolezni, je britansko nasilje za Kenijce povzročilo velikansko število smrti (Edgerton, 1991).

Britanci nasilja niso posluževali samo v želji, da bi osvojili več rodovitnega ozemlja. Izvajali so ga tudi z namenom pridobivanja sodelavcev med Kikuji, ki se z britansko vlado niso nujno strinjali, ampak so se jim odločili pomagati zaradi lastne varnosti. V zameno za podporo so Britanci kolaborante postavili na oblast, kar je britanski vladi omogočilo izvajanje še večjega nadzora nad lokalnim prebivalstvom (Edgerton, 1991). Ko se je kolonijalna oblast v Keniji okrepila, je tja proti koncu 19. stoletja emigriralo veliko belih priseljencev iz Anglije in Južne Afrike, ki so nato začeli prisilno preseljevati Kenijce. Iz centralnega višavja so jih preseljevali na sever in vzhod države (Edgerton, 1991), kar je še dodatno podpihovalo jezo Kikujev (Edgerton, 1991). Dalo bi se reči, da je zgodovina zatiranja in izkoriščanja afriških ljudstev v tem prelomnem obdobju dosegla svoj vrhunec.

Resnost sporov med prišleki in staroselci se je do leta 1952 samo stopnjevala. V dvajsetih letih 20. stoletja se je položaj dodatno zapletel zaradi evropskih misijonarjev, ki so v Kenijo skušali pripeljati krščansko vero. V afriški mladini so poleg tega vzbudili željo po napredku in modernizaciji (razvitem gospodarstvu, brez neplačanega dela), plodove katere so lahko kasneje uživali le priseljenci (Anderson, 2005), kar je sčasoma uničilo sanje mnogih in povečalo razlike med skupinama. Zaradi tega so se v koloniji začela pojavljati protivladna gibanja, posledica katerih je bil tudi nasilen protest v Nairobiju, ki je leta 1922 povzročil 56 smrtnih žrtev. Pobudnik protesta je bil Harry Thuku, kenijski politik in nacionalist, ki je bil zato istega leta aretiran. Thuku se je v tistem času predvsem zavzemal za boljše plače in izboljšane delovne pogoje afriških delavcev (Anderson, 2005). Na podlagi njegovih idej so domorodci v tridesetih letih ustanovili organizacijo, poznano kot Osrednja zveza Kikujev (OZK), iz katere je po njenem razpadu leta 1944 nastala Kenijska afriška skupnost (KAS) Čeprav so nekateri pripadniki te organizacije bili člani Lokalnega domorodnega sveta (to je bil zakonodajni politični organ, ustvarjen z namenom vključevanju domačinov v politično odločanje v koloniji), skupini ni nikoli uspelo doseči znatnih sprememb. Njihovo pomanjkanje politične moči je bilo posledica tega, da v svetu niso nikoli predstavljali večine (Anderson, 2005) – del

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

---

te so vedno bili predsednik sveta, ki je bil beli priseljenc, in poglavarji plemen, ki OZK večinoma niso podpirali. Ker po politični poti niso dosegli sprememb, so člani OZK svojo voljo začeli uveljavljati s protesti, ki so postajali vse bolj nasilni. To je od demonstracij in boja za svobodo pričelo odvrčati mnoge Kenijce, vključno s Thukujem, ki je hkrati postajal vse bolj konservativen in se leta 1952 celo pridružil lojalistom, tj. domorodcem, ki so aktivno nasprotovali upornikom, a hkrati tudi niso podpirali Britancev. Poleg občutka brezupnosti je za stopnjevanje nasilja bil odgovoren tudi neuspeh Jomota Kenyatte, člana KAS in ustanovitelja mesečnega glasila *Muigwithania (Zagovornik sprave)*, ki med svojimi pogajanjmi s Kolonialnim uradom v Londonu (trajala so od leta 1929 do 1946) ni uspel doseči kompromisa za izboljšanje življenjskih razmer Kenijcev. Po vrnitvi v Kenijo leta 1946 je tako v svojem glasilu objavil politično listino, ki je KAS in njenim podpornikom ponovno dala upanje, saj je utelešala njihove zahteve (Anderson, 2005). A optimizem ni trajal dolgo, saj je Kenyatta svoj odnos do revolucije kmalu popolnoma spremenil. Iz njenega podpornika se je spremenil v njenega nasprotnika, ker se je okoli leta 1948 pričelo formirati militantno gibanje Mau Mau. Za razliko od OZK in KAS, Mau Mau nikoli niso delovali kot centralizirana organizacija, ampak kot manjše, nekonvencionalne oborožene skupine, ki so uporabljale gverilsko metodo bojevanja, za sprejem mednje pa so posamezniki morali zapriseči zvestobo v posebnih obredih. Svoja prepričanja je gibanje oblikovalo na podlagi Kenyattinih in Thukujevih idej (Anderson, 2005), vendar so njegovi člani za doseganje svojih ciljev bili pripravljeni uporabiti silo, ki se ji je večina domorodnega prebivalstva želela izogniti (Anderson, 2005).

Širjenje Thukujevih in Kenyattinih idej ter nastanek OZK in KAS so bili mogoči samo zaradi mnogih političnih in ekonomskih sprememb, ki jih je povzročil konec druge svetovne vojne. Šest let neprestanega bojevanja je britanski imperij privedlo do skorajšnjega bankrota (Hobsbawm, 1994) in Britanci niso bili več zmožni ohranjati tako strogega nadzora nad kolonijami kot pred vojno, kar je predstavljalo ključni vzrok za začetek dekolonizacije afriških ozemelj (Hobsbawm, 1994). Proces se je začel s pojavom protikolonijalnih gibanj, med njimi tudi gibanja Mau Mau, ki je hitro začelo pridobivati vedno več podpornikov. Da bi domorodne prebivalce odvrnili od pridruževanja skupini Mau Mau, so Britanci proti njej začeli uporabljati silo (Hobsbawm, 1994). A namesto, da bi zmanjšali število upornikov, so dosegli nasproten učinek: do sredine leta 1952 je približno devetdeset odstotkov Kikujev priseglo zvestobo nasilnim uporniškim skupinam Mau Mau (Hobsbawm, 1994).

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Povod za upor Mau Mau je bil atentat na poglavarja Waruhiua, ki so ga Mau Mau izvedli 7. oktobra 1952 (Wikipedia, 3.12.2024a). Politik je bil znan sodelavec Britancev (Anderson, 2005), poznan po svojih ostrih kritikah gibanja Mau Mau, ki so zaradi njegovega velikega vpliva zakrivile njegovo smrt.. Dogodek je Britancem dal jasno vedeti, da Mau Mau zanje predstavljajo resno grožnjo. Njihov odziv je bil skoraj takojšen: le dva tedna po dogodku je britanska kolonialna vlada v Keniji razglasila izredno stanje (Anderson, 2005). Ta razglasitev danes med zgodovinarji velja za uradni začetek upora Mau Mau (poznane tudi kot vstaja Mau Mau ali Kenijska kriza) (Wikipedia, 2024c).^{2,3}

Starejše generacije, ki sta jim pripadala tudi Thuku in Kenyatta, so bile pripravljene situacijo tekom leta 1952 še vedno rešiti mirno (Wikipedia, 2024c). A ker so Mau Mau posedovali vedno več orožja in ker so se jim mlajše generacije začele množično pridruževati, je posledično nasilje upornikov nad priseljenci doseglo svoj vrhunec leta 1953 (Wikipedia, 2024c). Sledeči spopadi so zaradi tega do konca upora, ki so ga Mau Mau imenovali »boj za zemljo in svobodo,« med priseljenci povzročili 32 civilnih žrtev (Elkins, 2005).

Kmalu po začetku upora se je mnogo pripadnikov Mau Mau odločilo zapustiti svoje domove in postaviti taborišča v gozdovih Aberdares in na Mount Kenya (Edgerton, 1991). Na njihovo nesrečo je šlo za območja, ki so jih Britanci dobro poznali in so to ozemlje ter njegovo okolico med uporom brezobzirno bombardirali. Britanska vojska je uničevala gozdove ter rodovitna zemljišča, zaradi česar je na tisoče civilistov ostalo brez domov in osnovnih dobrin (Edgerton, 1991). Bombardiranje je doseglo svoj cilj, saj je oslabilo Mau Mau, ki so bili med bojevanjem odvisni od podpore domorodnega prebivalstva (Edgerton, 1991). A nekateri Kikuji upornikov niso podpirali in niso nikoli sodelovali v uporu. Ker so Mau Mau to dojemali kot izdajo, se v svoji borbi niso osredotočali samo na boj proti priseljencem (pri čemer so napadali tudi civiliste), temveč tudi proti tistim rojakom, ki se niso upirali kolonialni oblasti (Edgerton, 1991). Tako so ob koncu upora Kikuji, ki so jih Mau Mau dojemali kot sodelavce Britancev,

---

² Imena so prevedena v slovenščino iz njihovih angleških originalov: Mau Mau Rebellion, Mau Mau uprising, Mau Mau revolt, in Kenya Emergency.

³ Upor je trajal od 7. oktobra 1952 do 21. oktobra 1960.

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

---

predstavljali večino žrtev (Anderson, 2005). To pomeni, da je bilo število civilnih žrtev med Kikuji nesorazmerno večje od števila žrtev med priseljenci (Anderson, 2005).

Ker Britanci niso mogli razlikovati med Kikuji, ki so bili uporniki, in tistimi, ki so bili lojalisti, so pogosto vse pripadnike plemena Kikujev obravnavali s sumničanjem in jih podvrgli kolektivnemu kaznovanju. Ker se podpora upornikov ni zmanjševala, so Britanci upali, da bo dovolj velika grožnja Kenijce prisilila v poslušnost. Zato je kolonijalna oblast vzpostavila kazenska taborišča (Glej prilogo: Slika 1 in Slika 2), a so ta situacijo le še dodatno zaostрила. Kikuji so tako bili napadeni s strani Britancev in Mau Mau, kar jih je postavilo v nevzdržen položaj, zaradi česar jih je sčasoma vedno več verjelo, da je pridružitve upornikom Mau Mau edina rešitev. Posledično se je število borcev Mau Mau v roku enega leta povečalo na približno 25.000 (Elkins, 2005). Ker Britancem ni uspelo končati upora, so začeli uporabljati nasilne tehnike zasliševanja zapornikov (Anderson, 2005), s čimer so kršili mednarodno pravo. Tu se poraja vprašanje: V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Mau Mau teror – pokoli civilistov

Januarja 1953 je Kolonijalni urad v Keniji svojemu Kolonijalnemu uradu v Londonu poročal o umoru gospoda in gospe Ruck, njunega mladega sina in družinskega služabnika in dodal da so za napad bili odgovorni člani Mau Mau. Pri tem so kolonijalne oblasti sklepale, da je dejanje bilo odgovor na vpoklic skoraj 10.000 Kikujev v civilno stražo, in da so se Mau Mau maščevali z napadom na priseljenško družino. Sklepali so, da so uporniki bili z vpoklicem skrajno nezadovoljni, saj je civilna straža zanje predstavljala simbol britanskega nadzora in izkoriščanja Kenijcev (poslanstvo civilne straže, je bilo zagotavljanje nemotenega nadaljnega poteka kolonizacije Kenije ne glede na razdor med Kenijci, ki ki ga je to povzročalo) (Elkins, 2005). To je po mnenju vlade prav tako bil vzrok za povečano število napadov tolp na lojaliste in ostale priseljence (House of Lords, 1953a). V isti noči je prišlo do več sočasnih napadov gibanja Mau Mau. Čeprav so večinoma napadali kočje lojalistov, je bila ena od njihovih tarč tudi policijska postaja v Naivashi, kjer so ubili tri policiste in ukradli približno 30 pušk (House of Lords, 1953b).

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Zadnji izmed odmevnejših napadov se je pripetil aprila, po katerem se je britanski kolonijalni urad odločil za evakuacijo območij Mathari in Kario-Bangi. Umik civilistov je bil preventivni vladni ukrep, za katerega se je vlada odločila po 12 umorih priseljencev ter številnih ropih in neuspešnih poskusih umora, za kar so odgovornost prevzeli Mau Mau (House of Commons, 1953b).

Kako in zakaj so Britanci prekršili 13. člen?

Tretjo Ženevsko konvencijo, znano tudi kot Konvencija o ravnanju z vojnimi ujetniki, je podpisalo 196 držav, vključno z Veliko Britanijo, 12. avgusta 1949. Za analizo obravnavane teme je najpomembnejši del te konvencije 13. člen 2. dela (United Nations, 1949): ta določa smernice za ravnanje z ujetniki v času njihovega pridržanja ter prepoveduje kakršnokoli psihično in/ali fizično mučenje kot tudi medicinske posege, če ti niso nujno potrebni za zagotavljanje zdravja pridržane osebe. Prav tako zahteva zaščito pred nasiljem in ustrahovanjem (United Nations, 1949).

Način boja, ki so ga Britanci uporabljali za pregon pripadnikov Mau Mau, je vključeval uporabo kazenskih taborišč, v katera so zapirali ne samo dejanske upornike, temveč tudi Kikuje, za katere so zgolj sumili, da so bili člani gibanja. Politika prisilnega izseljevanja, ki jo je izvajala britanska vojska, je temeljila na kolektivnem kaznovanju. To je pomenilo, da je identifikacija enega samega posameznika v vasi kot pripadnika Mau Mau vodila do tega, da so priseljenci vse njegove sovaščane pričeli obravnavati kot podpornike gibanja (Anderson, 2005). Politika je jezo Kikujev še dodatno podpihovala in povzročala večanje števila podpornikov upora (Elkins, 2005), zaradi česar je bilo na tisoče ljudi pridržanih, mnogi med njimi brez sojenja. Caroline Elkins v svoji knjigi ocenjuje, da je bilo zaprtih med 160.000 in 320.000 ljudi (Elkins, 2005). Njena ocena je lahko obravnavana kot zanesljiva, saj avtorica ne pripada niti britanski niti kenijski skupnosti, ampak je Američanka. Tudi raziskavo samo je avtorica opravljala od poznih 90-ih let 20. stoletja do začetka 21. stoletja, kar je več 40 let po uporu. Zaradi primerne zgodovinske distance, ki jo ta čas zagotavlja, in ker z dogodki ni bila osebno povezana, lahko njeno knjigo štejemo za zanesljiv vir. Čeprav sam obstoj taborišč ne pomeni kršitve deklaracije, to ne velja za storjena dejanja. Zloraba in mučenje sta bila v teh taboriščih običajna, saj so britanski stražarji uporabljali silo, spolno zlorabo in grožnje s smrtjo za pridobivanje informacij od zapornikov ter za to, da so priprte Mau Mau poskušali prisiliti,

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

---

da bi prekršili svojo zaobljubo zvestobe (pomeni, da bi izdali kdo so bili preostali uporniki, kje se skrivajo, kdo jim pomaga itd.) (South African History Online, 2016).

Številna pričevanja potrjujejo, da v teh taboriščih z zaporniki niso ravnali v skladu z zahtevami tretje Ženevske konvencije. Eno izmed njih je knjiga avtorja Josiaha Mwangi Kariukija, Kikuja, ki ga je priprla civilna straža in ga nato v naslednjih sedmih letih nenehno preseljevala iz enega taborišča v drugo.⁴ Zaradi tega je doživel in bil priča številnim krivicam, ki so jih zagrešili priseljenski stražarji ter plemenska policija (Perham, 1963).

»Potem so nam ukazali da rečemo: »Jomo Kenyatta je pes.« Bili smo tiho in nismo želeli ponoviti teh besed, kljub udarcem njihovih palic. Nato so nam ukazali, naj na dvorišču ležemo v luže iz deževnice. Nekdo je dobil zamisel in mi smo jo razšili: »Recite, da je Stvarnik (Kikuyu – mba), ne pa pes (mbwa – svahili).« »Recite, recite,« so vztrajali plemenski policisti in nas še naprej pretepali. Ubogali smo, vendar je na žalost nek Kikuju razumel besedno igro, nakar so se razbesneli. Izbrali so moškega iz južnega Tetua po imenu Gachahi, ga postavili pred vse nas in ga pretepali, dokler končno ni izgovoril besed, ki so jih hoteli slišati.« (Kariuki, 1963)⁵

Kariukijevo pričevanje je ključno, saj temelji na njegovih osebnih izkušnjah s taborišči, ki jih je takrat vodila kolonijalna oblast. Predstavlja primaren vir, ki opisuje dogodke, ki so se tam odvijali, četudi Kariuki spominov ni zapisal takoj po tem, ko so se zgodili. Ker je avtor bil Kikuju in aktiven podpornik gibanja Mau Mau, njegova knjiga omogočalo edinstven vpogled v življenjske razmere zapornikov. Hkrati pa dejstvo, da gre za osebno pričevanje, lahko tudi omejuje verodostojnost njegovih izjav, saj bi kot podpornik upora svoja stališča znal predstvaljati izrazito pristransko. Poleg tega nekatere dele besedila zaznamuje subjektiven jezik, kar je razumljivo, saj je dogodke izkusil sam. Zaradi tega vir sam po sebi ni primerljiv z npr. knjigo avtorice Caroline Elkins, ki je profesorica in specialistka na področju Afriške zgodovine. A kljub temu je njegova knjiga še vedno pomembna, ker si lahko z njeno pomočjo in s pomočjo izjav drugih Kikujev, ki so prav tako bili zaprti v taboriščih, začnemu ustavrjati realno sliko o tem, kar so izkusili. Čeprav eno samo osebno pričevanje ne more predstavljati

---

⁴ Zaprt je bil od leta 1953 do 1960.

⁵ Orinal vira se nahaja v sekciji Dodatki: Originali prevedenih virov: Josiah Mwangi Kariuki

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

---

izkušenj vseh, lahko v kombinaciji z drugimi prikazaže ne le fizične, temveč tudi psihološke posledice, ki so zaznamovale bivše zapornike. Ko so njegovi spomini bili objavljeni, so v bralcih vzbujali grozo (Perham, 1963) in jih pretresli z mnogimi opisi nasilja. Delo je prav tako izzvalo številne akademike in politike, ki so do tedaj upor obravnavali kot neizzvan napad na priseljsko prebivalstvo, saj je Kariuki upornike Mau Mau označeval kot "borce za svobodo," poimenovanje, ki je imelo veliko bolj pozitiven zven kot njihovi dotedanji nazivi: "lopovi," "gangsterji" in "teroristi" (Clough, 1998).

Britanski vladi so bila ilegalna dejanja plemenske policije in stražarjev v taboriščih znana, kar je jasno razvidno iz besed britanskega državnega sekretarja za kolonije Arthurja Jonesa, ki jih je leta 1959 izkrekel v spodnjem domu britanskega parlamenta. Ker na situacijo v Keniji ni reagirala z zaustavitvijo oboroženih spopadov, razpustitvijo zapornih taborišč in sprožitvijo kazenskih postopkov proti stražarjem, ki so izvajali nasilje v taboriščih, je britanska vlada s svojim molkom kršila Tretjo ženevsko konvencijo v skladu s 1. členom 1. dela (konvencija velja v vseh okoliščinah) (United Nations, 1949) in 2. členom 1. dela (konvencijo mora pogodbenica spoštovati, tudi če država, s katero je v konfliktu, ni priznana ali je okupirana s strani druge, celo v primerih, ko ena od držav ni podpisnica konvencije) (United Nations, 1949).

»Sklicujem se na zadnje poročilo o zaporih v Keniji, v katerem sem bral o uporih v zaporniških taboriščih, poročilih o nasilju nad zaporniškimi osebami, uporabi telesnega kaznovanja, ki je bilo trikrat hujše kot prejšnje leto, o paznikih, ki so bili ubiti v nekaterih taboriščih, o sumljivih smrtih v drugih, o uporih še v enem od kazenskih taborišč, o ječarjih, obtoženih pretepanja, in o ječarjih, ki so priznali, da so krivi pretepanja, ter o pismih, ki so bila pretihotapljena iz zaporov in razkrivajo informacije o obveznih obrokih, oskrbi z vodo, zdravstveni oskrbi in tako naprej.«⁶ (House of Commons, 1959b)

Kot je razvidno iz sekretarjevih besed, kazenska taborišča nikakor niso bila primerno urejena in za zapornike niso predstvaljala varnega okolja. O verodostojnosti podatkov, podanih v govoru, smo lahko prepričani zaradi namena, s katerim se je sekretar odločil predstaviti svoje poročilo: preostale poslancev je želel je obvestiti o realnem stanju kenijske kolonije in

---

⁶ Orinal vira se nahaja v sekciji Dodatki: Originali prevedenih virov: Arthur Jones

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

---

tamkajšnjih taborišč. Omenil je, da so se pretepi v njih pojavljali konstantno, z zaostrovanjem konflikta pa so postajali vse bolj nasilni. Poleg tega je omenil, da so bili zaporniki podvrženi žeji in lakoti ter je taborišča poimenoval za žarišča bolezni, o čemer so poslanci podrobneje razpravljali v nadaljevanju debate (House of Commons, 1959b). Ta izjava je pomembna zaradi ugotovitve, da so Britanci bili seznanjeni s situacijo, a se niso odločili ukrepati in zato ker nam razkriva, kakšen odnos je do upora imel minister za kolonije v matični vladi, ki je bil odgovoren za, med drugim, administracijo kolonijalne vlade, snovanje zakonov v koloniji in nadzor kolonijalnih oboroženih sil. V tem pogledu je Hansard še posebej koristen, saj lahko v njem najdemo podrobnosti o britanski politiki iz različnih obdobj in v tem primeru o stališčih, zavzetih med kenijsko krizo.

Da bi lahko razsodili, kateri je bil glavni vzrok za britansko kršitev Ženevske konvencije, moramo razmisliti o razlogih, ki bi lahko vodili v to dejanje. Glede na takratno britansko šibko gospodarstvo lahko sklepamo, da je šlo za dva možna razloga za ignoranco britanskih politikov: uvoz žita ter prihodki iz Kenije, ki jih je imperij pridobival iz davkov, ki jih je moralo plačevati kenijsko prebivalstvo. To so bili: davek na koče, davek na glasovanje, davek na zemljišče, progresivni osebni davek, davek na dohodnino, carina in trošarina, prispevki Lokalnega domorodnega sveta in vojni davek (Muleka in Okoth, 2022). Povprečni britanski letni dohodek, izterjan od Kenije, je na račun tega znašal okoli 7,6 milijonov funtov (House of Commons, 1953a). V primerjavi z ocenjenim letnim dobičkom Združenega kraljestva leta 1953, ki je znašal 17,57 milijard funtov (Weston, 2023), so te številke bile zanemarljive. Poleg tega je bila pridelava žita na plantažah, ki so jih imeli v lasti priseljenci, večinoma namenjena potrebam kenijskega prebivalstva in ne trgovanju z Veliko Britanijo ali drugimi mednarodnimi trgi, zaradi česar matična država tudi od kenijskega kmetijskega sektorja ni imela nikakršne koristi.

Analiza dokazuje, da ekonomski dejavniki ne morejo ustrezno pojasniti vzrokov za poboje in mučenje v taboriščih. Zato je edina stvar za katero lahko krivimo britansko matično vlado njena zadržanost pri sprejemanju ukrepov, ki bi končali nečloveško ravnanje s Kikuju zaporniki ter kaznovali tiste, ki so oškodovali nedolžne Kikuje. Ta je potrjena s tem, kar je zapisano v Kariukijevih spominih: nasilna dejanja in ustrahovanje niso bili izvedeni po ukazih kolonijalne vlade. Domnevamo lahko, da so bila nasilna dejanja in kršitve konvencije posledica strahu

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

---

priseljencev, ki so se bali upornikov Mau Mau, še posebej po njihovih nasilnih umorih priseljskih družin in posameznikov leta 1953 in kasneje. Iz tega vidika bi ukrepi priseljskih stražarjev lahko bili razumljivi (a ne upravičeni), če bi njihov cilj bilo zgolj pridobivanje informacij, ki bi jim pomagale pri zatiranju upora in razkrivanju preostalih članov Mau Mau in njihovih skrivališč. Ker pa so bili ti nevladni posegi v varnost in dostojanstvo zapornikov bili v veliki večini izvedeni v disproportionalnem obsegu, so pravno in moralno nesprejemljivi ne glede na okoliščine. Ta razsodba ravno tako velja za primere verbalnega nadlegovanja, ki so opisani tudi v odlomku iz Kariukijevih spominov. Podatki Kenijske komisije za človekove pravice ocenjujejo, da je v času represije od konca 40. let 19. stoletja do leta 1960 bilo usmrčenih, mučenih ali pohabljenih 90.000 Kenijcev, v neustreznih razmerah pa menijo, da jih je bilo pridržanih kar 160.000 (National Army Museum, n.d.). Z odprtjem zbirk nesistematiziranega arhivskega gradiva, je bilo uradno potrjeno, da je bila pasivnost britanske vlade vzrok za smrt, ki jo je povzročilo nasilje priseljskih ječarjev, pri enajstih zapornikih (House of Commons, 1959a) ter vzrok trpljenja, ki je bilo posledica neustreznih razmer v zapornih taboriščih, pri stotinah drugih Kikujev.

Zaključek

Očitno je, da je h kršitvi tretje Ženevske konvencije britanske vlade prispevalo več dejavnikov. Dogodki od januarja do aprila na začetku upora so povzročili smrti civilstov priseljencev, na kar se je kolonijalna oblast tudi odzvala. Vlada je želela z uvedbo vojaških ukrepov zaščititi bele priseljence, kar ji je tudi uspelo, saj je raba sile zmanjšala število civilnih žrtev med njimi. A ti ukrepi niso preprečili napadov na lojaliste med Kikuji, zaradi česar se število njihovih žrtev do konca upora ni nikoli začelo zmanjševati. Za žrtve med Kikuji se kolonijalna vlada že od samega začetka ni pretirano zmenila, zato je po njihovem mnenju vojaški odziv bil uspešen, saj je zmanjšal število žrtev med priseljenci. Ker so umori iz leta 1953 sprožilo britansko nasilje, jih lahko obravnavamo kot vzrok za stopnjevanje konflikta. Čeprav je bombardiranje ogrozilo življenje mnogih Kikujev, pa ni imelo nobene veze z dogajanjem v taboriščih, kar pomeni da umori iz leta 1953 niso bili glavni razlog za kršitev konvencije.

Ekonomski motivi prav tako niso bili glavni razlog za nasilje v zapornih taboriščih. Ta zaključek izhaja iz dejstev, ki so dokazala, da je prihodek, ki je v Veliko Britanijo prihajal iz Kenije, bil zanemarljivo nizek. Enako velja za kmetijski sektor. Kenijsko gospodarstvo ni bilo

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

---

ključno za delovanje Britanskega imperija, zato britanske sile niso imele razloga, zaradi katerega bi ga želele ohraniti pod svojim nadzorom. Ker je kenijsko gospodarstvo zanje bilo tako nepomembno, britanske oblasti niso imele nikakršnega razloga za nasilno ravnanje z zaporniki, saj ne maščevanje in niti pridobitev informacij, britanski vladi ne bi koristila. To tudi pomeni, da ravnanje v zapornih taboriščih ni bilo posledica gospodarskih dejavnikov.

Nasilje, ki so mu bili izpostavljeni zaporniki Mau Mau v petdesetih letih 20. stoletja, tako ni bilo posledica odlokov kolonijalne ali matične vlade, temveč dejanj stražarjev, ki so se k nasilju zatekli zaradi osebnih interesov, bodisi je to bil strah ali pa maščevanje.

Upor Mau Mau je zahteval življenja na strani Britancev, zlasti pa na strani Kikujev, kar je v Keniji sprožilo spremembe, ki so državo neizogibno popeljale na pot do neodvisnosti. Kenijskemu ljudstvu je pokazal, da Evropejci niso nepremagljivi in s tem pospešil širjenje nacionalne zavesti v državi, ki je postala samostojna leta 1962.

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Bibliografija

- Al Jazeera English. (8.12.2022). *A Very British Way of Torture [Zelo britanski način mučenja]*[Video]. YouTube. https://youtu.be/K4sSGd2w_rk. Citirano 24.5.2024
- Anderson, D. (2005). *Histories of the Hanged [Zgodovina obešenih]*. W.W. Norton & Company
- Brendon, P. (2008). *The Decline and Fall of the British Empire, 1781-1997 [Upad in padec Britanskega imperija, 1781-1997]*. Vintage Books
- Clough, M. S. (1998). *Mau Mau Memoirs: History, Memory, and Politics [Mau Mau spomini: Zgodovina, spomin in politika]*. Lynne Rienner Publishers
- Edgerton, R. E. (1991). *Mau Mau: An African Crucible [Mau Mau: Afriški talilni lonec]*. Ballantine Books
- Elkins, C. (2005). *Imperial reckoning: The untold story of Britain's gulag in Kenya [Imperialna računica: Nepovedana zgodba o britanskih gulagih v Keniji]*. Henry Holt and Company
- Embassy of the Republic of Kenya in Japan. (n.d.). *A Brief History on Kenya [Kratka zgodovina Kenije]*. <https://www.kenyarep-jp.com/en/kenya/history/>. Citirano 5. mar. 2025
- Hobsbawm, E. (1994). *The age of extremes: The short twentieth century, 1914–1991 [Doba ekstremov: Kratko dvajseto stoletje]*. Vintage Books.
- House of Commons. (14.4.1953a). *House of Commons debate on government expenditure in 1953–54 [Debata spodnjega doma o državni potrošnji v letih 1953-1954]*. Hansard, 514, cc42-44. <https://hansard.parliament.uk/Commons/1953-04-14/debates/4de3a63f-cc3a-43c5-8058-f9ca9f01ad2e/GovernmentExpenditureIn1953-54>
- House of Commons. (16.6.1959a). *House of Commons Debate on Hola Detention Camp [Debata spodnjega doma o zapornem taborišču Hola]*. Hansard, 607, cc852-858. <https://hansard.parliament.uk/Commons/1959-06-16/debates/b8d721fb-856c-4c71-8ecf-b05f477837dd/HolaDetentionCamp>
- House of Commons. (24.2.1959b). *House of Commons Debate on Prisons and Detention Camps, Kenya [Debata spodnjega doma o zaporih in zapornih taboriščih, Kenija]*. Hansard, 600, cc1019-1078. <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1959/feb/24/prisons-and-detention-camps-kenya>
- House of Commons. (29.4.1953b). *House of Commons Debate on Kenya: Situation and Plans [Debata spodnjega doma o Keniji: situacija in načrti]*. Hansard, 514, cc2147-2152. <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1953/apr/29/kenya-situation-and-plans>

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

- House of Lords. (28.1.1953a). *House of Lords Debate on Kenya [Debata zgornjega doma o Keniji]*. *Hansard*, 180, cc45-49. <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1953/jan/28/kenya>
- House of Lords. (31.3.1953b). *House of Lords Debate on Kenya: Mau Mau Outrage [Debata zgornjega doma o Keniji: upor Mau Mau]*. *Hansard*, 181, cc370-373. <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1953/mar/31/kenya-mau-mau-outrage>
- Hribar, B., in Turk, B. J. (27.4.2021). *Odpiramo vrata tujine: Dobrodošli v Keniji (1/5)*. *Svet kapitala, Delo*. <https://svetkapitala.delo.si/b2b/odpiramo-vrata-tujine-dobrodosli-v-keniji-1-5/>. Citirano 27.2.2025
- Hribar, Barbara in Boštjan J. Turk. "Odpiramo vrata tujine: Dobrodošli v Keniji (1/5)." *Svet kapitala, Delo*, 36. apr. 2021. <https://svetkapitala.delo.si/b2b/odpiramo-vrata-tujine-dobrodosli-v-keniji-1-5/>. Citirano 27. feb. 2025
- Kariuki, J. M. (1963). *"Mau Mau" detainee: The account by a Kenya African of his experiences in detention camps 1953-1960 [Mau Mau zapornik: Zgodba kenijskega Afričana o njegovih izkušnjah v zapornih taboriščih 1953-1960]*. Oxford University Press
- Livsey, T. (2023). *Open secrets: The British "migrated archives", colonial history, and postcolonial history [Odkrite skrivnosti: Britanski "preseljeni arhivi"]*. *Historical Journal*, 93(1), 95-115. <https://academic.oup.com/hwj/article/93/1/95/6535581>. Citirano 24.5.2024
- Morgan, W. T. W. (2000). *The ethnic geography of Kenya on the eve of independence: The 1962 census (Ethnogeographie Kenias am Vorabend der Unabhängigkeit: Der Zensus von 1962) [Etnična geografija Kenije na predvečer osamosvojitve: Popis leta 1962]*. *Erdkunde*, 54(1), 76-87. <https://www.jstor.org/stable/25647252>. Citirano 11.10.2024
- Muleka, M. A., in Okoth, P. G. (September 2022). *The colonial taxation structure and its impact on the Luhya women of Busia District upto 1963 [Kolonijalna struktura obdavčevanja in njen vpliv na ženske Luhya iz okrožja Busia do leta 1963]*. *African Journal of Emerging Issues*, 4(9), 62-73. <https://ajoeijournals.org/sys/index.php/ajoei/article/view/327>
- National Army Museum. (n.d.). *Kenya Emergency [Kenijsko izredno stanje]*. <https://www.nam.ac.uk/explore/Kenya-Emergency>. Citirano 24.5.2024
- Perham, M. (1963). *"Mau Mau" detainee: The account by a Kenya African of his experiences in detention camps 1953-1960: Foreword [Mau Mau zapornik: Zgodba kenijskega Afričana o njegovih izkušnjah v zapornih taboriščih 1953-1960: Predgovor]*. Oxford University Press.
- Republika Slovenija. Ministrstvo za zunanje zadeve. (2019). *Ženevske konvencije in dopolnilni protokoli, I. del konvencije*. Fakulteta za družbene vede, Založba FDV. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/mednarodno-pravo/Zenevske-konvencije.pdf>. Citirano 27.2.2025

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

- South African History Online. (24.11.2016). *Mau Mau uprising [Vstaja Mau Mau]*. <https://www.sahistory.org.za/article/mau-mau-uprising>. Citirano 24.5.2024
- United Nations. (12.8.1949). *Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war [Ženevska konvencija o ravnanju z vojnimi ujetniki]* (Third Geneva Convention [Tretja ženevska konvencija]). *United Nations Treaty Series [Serije sporazumov Združenih narodov]*, 75, 135-286. <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2075/volume-75-I-972-English.pdf>
- Weston, T. (8.12.2023). *The UK economy in the 1950s [Ekonomija ZK v 1950-ih]*. House of Lords Library. <https://lordslibrary.parliament.uk/the-uk-economy-in-the-1950s/>. Citirano 28.5.2024
- Wikipedia. (3.12.2024a). *Assassination of Waruhiu [Atentat Waruhiuja]*. Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Assassination_of_Waruhiu. Citirano 4.12.2024
- Wikipedia. (3.12.2024b). *Kenya Colony [Kolonija Kenija]*. Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Kenya_Colony. Citirano 4.12.2024
- Wikipedia. (3.12.2024c). *Mau Mau rebellion [Upor Mau Mau]*. Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Mau_Mau_rebellion. Citirano 4.12.2024
- Wikipedia. (8.1.2025). *Kenija*. Wikipedia. <https://sl.wikipedia.org/wiki/Kenija>. Citirano 5.3.2025
- Zane, D. (15.8.2019). *Kenya's Mau Mau: The brutal insurgency against British rule [Kenijski Mau Mau: Brutalna vstaja proti britanski vladi]*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-africa-49363653>. Citirano 27.5.2024

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Priloge

Ženevska konvencija (1949)

III. Ženevska konvencija o ravnanju z vojnimi ujetniki z dne 12. avgusta 1949

I. del: 1. člen

Visoke pogodbenice se zavezujejo, da bodo spostovale to konvencijo in zagotavljale, da se uposteva v vseh okoliscinah.

I. del: 2. člen

Poleg določb, ki se izvajajo že v miru, se ta konvencija uporablja v vsaki napovedani vojni ali vsakem drugem oboroženem spopadu, ki bi se lahko začel med dvema visokima pogodbenicama ali več visokimi pogodbenicami, tudi če katera od njih vojnega stanja ne prizna.

Konvencija se uporablja tudi v vseh primerih delne ali popolne okupacije ozemlja visoke pogodbenice, tudi če proti okupaciji ni oboroženega odpora.

Tudi če ena od sil v spopadu ni pogodbenica te konvencije, ta v medsebojnih odnosih še naprej zavezuje sile, ki so njene pogodbenice. Poleg tega jih konvencija zavezuje v razmerju do te sile, če ta njene določbe sprejema in uporablja.

II. del: 13. člen

Z vojnimi ujetniki je treba vedno ravnati človeško. Vsako nezakonito dejanje ali opustitev dejanja s strani sile, ki jih pridržuje, ki povzrči smrt ali hudo ogroža zdravje vojnega ujetnika pod njenim nadzorom, je prepovedano in se šteje za hudo kršitev te konvencije. Zlasti je prepovedano vojnega ujetnika fizično pohabiti ali ga uporabiti za kakršne koli medicinske ali znanstvene poskuse, ki niso upravičljivi kot zdravstvena, zobozdravstvena ali bolninska obravnava ujetnika niti niso storjeni v njegovo korist.

Prav tako je treba vojne ujetnike vedno štiti, zlasti pred nasilnimi dejanji, zastraševanjem, žalitvami in radovedno javnostjo.

Povračilni ukrepi proti vojnim ujetnikom so prepovedani.

(Republika Slovenija. Ministrstvo za zunanje zadeve, 2019)

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Originali prevedenih virov

Josiah Mwangi Kariuki

“We were then told to say “Jomo Kenyatta is a dog”. We were silent and refused to repeat these words in spite of the blows from their sticks. Then we were ordered to lie on our backs in the rain-water puddles in the compound. Someone had a brainwave and we passed the word round: “Say he is a Creator (Kikuyu-mba) not a dog (mbwa-Swahili)”. “Say it, say it,” said the Tribal Police, continuing to hit out at us. We did, but unfortunately a Kikuyu understood the pun and they were furious. They selected a man from South Tetu called Gachahi and stood him out in front where he was beaten until at last he pronounced the words they Wanted.” (Kariuki, 1963)

Arthur Jones

“I turn to the last report on prisons in Kenya, in which I read about riots in prison camps, reports of violence against the prison staff, resort to corporal punishment three times heavier than in the previous year, of warders being killed in certain camps, of suspicious deaths in others, of mutiny at another detention camp, of prison officers being charged with beating up and of prison officers admitting that they were guilty of beating up, and of letters smuggled out of prisons telling us about rations, water supply, medical attention, and so on.” (House of Commons, 1959b)

V kolikšni meri so poboji civilistov, ki so jih izvedli uporniki Mau Mau leta 1953, krivi za britansko kršitev 13. člena Ženevske konvencije iz leta 1949?

Slike

Slika 1: incarcerated anti-colonial fighters in detention camps

(Zane, 2019)

Slika 2: Hola detention camp

(Zane, 2019)